

*Смітюх А. В.,
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного та господарського права*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТАТУСУ ТРЕТІХ ОСІБ, ЯКІ ЗАЯВЛЯЮТЬ САМОСТІЙНІ ВИМОГИ НА ПРЕДМЕТ СПОРУ, У ЦИВІЛЬНОМУ, ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору (далі - треті особи) є традиційними учасниками цивільного та господарського процесу, звідки цей інститут був запозичений до процесу адміністративного.

Згідно ст.107 ЦПК УРСР, ст.34 ЦПК України так само, як ст.26 ГПК України, треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, можуть вступити у справу до прийняття рішення судом, подавши позов *до однієї або двох сторін*. Ці особи мають усі процесуальні права і обов'язки позивача.

Таким чином, треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору можуть перебувати у стані конфлікту або з відповідачем, або з позивачем, або з обома сторонами справи.

Отже, статус третіх осіб у цивільному та господарському процесі є однаковим.

Утім, статус третіх згідно КАС України має особливості, що утворюють досить серйозні проблеми.

По-перше, ст.53 КАС України встановлює, що треті особи мають пред'явити позов *до сторін*, стандартне для інших процесуальних кодексів застереження про можливість подати позов до однієї сторони, у КАС України відсутнє.

По-друге, згідно тієї самої ст.53 КАС України, задоволення адміністративного позову таких осіб має повністю або частково виключати задоволення вимог позивача до відповідача.

Отже, на відміну від цивільного та господарського процесу, третя особа в адміністративному процесі завжди перебуває у конфлікті як із відповідачем так і з первісним позивачем.

Ситуація, в якій третя особа заявляє адміністративний позов водночас до позивача та відповідача при тому, що задоволення цього позову виключає задоволення вимог позивача до відповідача можлива лише щодо обмеженого кола спорів із тих, що підвідомчі адміністративним судам. Найбільш вірогідне це в разі спору між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління (якщо обласна державна адміністрація подає адміністративний позов до обласної ради щодо певного спірного повноваження, міська рада міста обласного значення може, як третя особа яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, подати позов як до ради, так і до адміністрації про встановлення наявності цього повноваження у міській раді).

Утім, якщо обласна державна адміністрація подасть вимогу не про встановлення наявності цього повноваження в адміністрації, а про визнання протиправним акту обласної ради, міська рада не зможе вступити до справи у якості третьої особи, оскільки задоволення її вимог не виключатиме задоволення вимог адміністрації.

Найбільші проблеми ці штучні обмеження, встановлені КАС України утворюють у найпоширенішій категорії адміністративних справ: у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності.

Акт індивідуальної дії може стосуватися певного кола осіб (наприклад - мешканців будинку). Цілком логічним виглядає вступ низки третіх осіб з вимогами про визнання протиправним акту та відшкодування кожній з осіб спричиненої актом шкоди до ініційованої первісним позивачем адміністративної справи з аналогічними вимогами.

Нажаль, КАС України, фактично, забороняє це: по-перше в третіх осіб не може бути адміністративних вимог до позивача - такого саме

громадянина; по-друге, як правило, адміністративні вимоги позивача третіх осіб не виключають одна одну.

Так само, КАС України унеможливує будь яке взаємне доповнення вимог первісного позивача та третіх осіб (наприклад, якщо позивач вимагає визнання рішення відповідача-суб'єкта владних повноважень протиправним, треті особи не можуть вимагати зобов'язати відповідача вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій).

Така позиція законодавця призводить до необхідності порушувати низку майже однакових адміністративних справ з одного й того самого питання, фактично - здійснювати штучне "клонування" судових справ, всупереч принципу процесуальної економії.

Адміністративний процес дійсно, має певні особливості, які є природним слідством специфіки публічно-правових спорів.

Утім, особливості статусу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору в адміністративному процесі, є, на наш погляд суто вигаданими: утворюючи штучні проблеми, ці особливості ніяк не сприяють розв'язанню завдань адміністративного судочинства, якими згідно ч.1 ст.2 КАС України є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій.

Отже, в адміністративному судочинстві слід, на наш погляд, повернутися до класичної, перевіреної ЦПК УРСР, ЦПК України та ГПК України моделі статусу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору у господарському та цивільному судочинстві:

- дозволивши третім особам вступати до адміністративної справи із позовом як до обох сторін, так і до однієї з них;
- виключивши з КАС України застереження, згідно якого задоволення адміністративного позову третіх осіб має повністю або частково виключати задоволення вимог позивача до відповідача.